

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет дошкільної та спеціальної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. завідувача кафедри дошкільної освіти

 доц. Ольга МЕЛЬНИКОВА
“30” серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 43 МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Спеціальність	012 Дошкільна освіта
Освітня програма	Дошкільна освіта. Початкова освіта

Робоча програма з навчальної дисципліни «**Методика навчання природознавства**» для здобувачів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта

Розробники: викладач кафедри дошкільної освіти **Гарбар С. В.**

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри дошкільної освіти.

Протокол № 1 від «30» серпня 2023 року

В.о. завідувача кафедри дошкільної освіти Ольга МЕЛЬНИКОВА

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії факультету дошкільної та спеціальної освіти

Протокол № 1 від «30» серпня 2023 року

Голова науково-методичної комісії

факультету дошкільної та спеціальної освіти Ольга БУТЕНКО

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	українська
Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах	3/90	3/90
Курс	4	4
Семестр	8	8
Кількість змістових модулів із розподілом:	6	6
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, у тому числі:	90 годин	90 годин
Аудиторні:	60 години	20 годин
Лекційні	22 годин	6 годин
Семінарські / Практичні	22 годин	4 годин
Лабораторні	-	-
☐ Самостійна робота	40 годин	72 годин
Індивідуальні завдання	6 годин	8 годин
Форма семестрового контролю	екзамен	екзамен

2 Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: підготувати студентів до навчання учнів природознавства у початковій школі, сформуванню знання та уміння, що необхідні для професійного розв'язання навчальних завдань.

Завдання: забезпечувати формування загальних та фахових компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ФК-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей молодшого шкільного віку.

ФК-4. Здатність до формування в дітей молодшого шкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

ФК-8. Здатність до формування в дітей молодшого шкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.

3. Результати навчання дисципліни:

Програмні результати навчання:

ПРН-18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах дітей молодшого шкільного віку.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Методика викладання природознавства як педагогічна наука

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання, методи дослідження методики викладання природознавства. Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство».

Предмет і завдання курсу «Методика викладання природознавства». Методологічні основи методики викладання природознавства, її зв'язок з іншими науками. Методи дослідження в галузі методика. Становлення і розвиток природознавства. Планування та структурування змісту курсу «Природознавство». Особливості змістового забезпечення галузі «Природознавство». Принципи відбору змісту і побудови шкільного курсу природознавства. Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство».

Тема 2. Матеріальна база навчання природознавству. Засоби навчання природознавству. Наочні посібники

Місце і роль матеріальної бази в навчально-виховному процесі з природознавства. Кабінет природознавства. Виготовлення наочних посібників та обладнання для уроків природознавства. Наочні засоби навчання природознавству. Куточок живої природи та використання його об'єктів у навчальному процесі. Краєзнавчий куточок. Навчально-дослідна ділянка. Географічний майданчик, його влаштування та обладнання. Поєднання і комплексне використання наочних засобів навчання. Поняття про засоби навчання природознавства, їх види. Дидактичні вимоги до засобів навчання. Наочні посібники. Види наочних посібників. Дидактичні вимоги до них. Методика роботи з різними видами наочних посібників. Методика роботи з планом і картою. Вимоги до показу карти.

Тема 3. Методика формування і розвитку природничих понять

Формування природничих уявлень. Характеристика природничих понять. Методика формування і розвитку природничих понять. Географічні, біологічні природничі поняття в початковій школі.

Тема 4. Методи навчання природознавству

Поняття методу навчання природознавству. Цілісний підхід до методу. Методи і прийоми у структурі методів навчання природознавства. Спостереження – провідний метод вивчення природи в початкових класах. Ведення спостережень за неживою та живою природою. Бесіда на уроках природознавства. Види бесід. Вимоги до постановки запитань при проведенні бесіди. Застосування різних видів бесід на уроках природознавства. Розповідь та її роль у вивченні природознавства. Методичні вимоги до застосування розповіді на уроках природознавства. Використання наочних посібників у процесі застосування словесних методів навчання. Дослід як метод пізнання природи. Місце дослідів у навчальному процесі. Демонстраційні та лабораторні досліді. Методичні вимоги до постановки дослідів та практичних робіт. Досліді з ґрунтом у початковій школі на уроках природознавства. Методичні прийоми: порівняння, аналогія, виділення головного, групування навчального матеріалу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків у природі. Вибір оптимальних методів і прийомів навчання.

Тема 5. Форми організації навчального процесу

Основні організаційні форми навчального процесу з природознавства: урок, позаурочна та позакласна робота. Урок – основна форма навчально-виховної роботи. Основні типи уроків з природознавства. Предметний урок. Експедиція. Домашнє завдання як один з видів позаурочних занять. Види домашнього завдання. Позакласна робота та її навчально-виховне значення

Змістовий модуль 2. Засоби контролю та навчальних досягнень учнів з природознавства. Міжпредметні зв'язки у викладанні природознавства

Тема 6. Контроль і оцінювання знань і вмінь учнів з природознавства

Мета, завдання та види перевірки знань на уроках природознавства. Значення перевірки знань і вмінь учнів з природознавства. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Тема 7. Активізація пізнавальної діяльності молодших школярів

Створення проблемно-пошукових ситуацій. Постановка пізнавальних завдань. Використання місцевого матеріалу. Використання надбань усної народної творчості. Використання цікавинок на уроках. Використання художньої та науково-популярної літератури на уроках природознавства. Ігрова діяльність на уроках природознавства.

Тема 8. Інтегрований підхід до навчання природознавства

Поняття інтеграції у процесі навчання освітньої галузі «Природознавство» у початковій школі. Міжпредметні зв'язки у процесі навчання природознавства у початковій школі. Використання матеріалу з валеології на уроках природознавства. Міжпредметні зв'язки природознавства з дисциплінами середньої школи. Виховне значення уроків природознавства.

Тема 9. Екологічне виховання у процесі вивчення природознавства

Екологічна культура як складова загальної культури особистості. Завдання екологічного виховання у початковій школі. Форми, методи, засоби екологічного виховання у початковій школі

Тема 10. Методи і прийоми вивчення предмету «Я у світі» у початковій школі

Дидактична суть та структура методів навчання. Класифікація методів навчання з урахуванням їх внутрішньої та зовнішньої сторін і логіки пізнавальної діяльності учнів. Методи навчання за джерелом здобуття інформації: словесні, наочні, практичні. Методи виховання громадянських якостей особистості: методи формування свідомості і переконань (розповідь, пояснення, бесіда, діалог, приклад) тощо.

Тема 11. Форми організації вивчення курсу «Я у світі» в початковій школі. Нестандартні уроки.

Поняття про форми організації навчання в початковій школі. Типи уроків громадянської освіти і виховання у початковій школі, вимоги щодо їх організації та проведення.

Тема 12. Методика формування уявлень про суспільне довкілля дітей молодшого шкільного віку

Види уявлень та понять в курсі «Я у світі». Умови формування уявлень на уроці. Шляхи розвитку понять. Методика формування вмінь у курсі «Я у світі».

Тема 13. Перевірка та оцінювання знань, умінь і навичок учнів з предмета «Я у світі».

Форми перевірки й контролю знань учнів з предмету «Я у світі». Методи контролю як способи перевірки й оцінювання навчальних досягнень учнів: спостереження, усна, письмова та практична перевірка результатів навчання. Альтернативне оцінювання (тестування, експрес-опитування, перехресне опитування, творче завдання, самооцінка).

Тема 14-15. Характеристика змістових ліній предмету «Я у світі» на засадах формування у молодших школярів предметних і ключових компетентностей. Побудова уроку, спрямованого на створення умов самореалізації дитини. Методичні особливості формування поняття про людське «Я».

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
<u>Змістовий модуль 1.</u> Методика викладання природознавства як педагогічна наука												
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання, методи дослідження методики викладання «Природознавства». Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство»	6	2	2			2	4					4
Тема 2. Матеріальна база навчання природознавству. Засоби навчання природознавству. Наочні посібники.	6	2	2			2	10	2			2	6
Тема 3. Методика формування і розвитку природничих понять	6	2	2			2	6					6
Тема 4. Методи навчання природознавству	6	2	2			2	12	2	2			8
Тема 5. Форми організації навчального процесу з природознавства	8	2	2		2	2	12	2	2		2	6
Разом за змістовим модулем 1	32	10	10	-	2	10	44	6	4	-	4	30
<u>Змістовий модуль 2</u> Засоби контролю та навчальних досягнень учнів з природознавства. Міжпредметні зв'язки у викладанні природознавства												
Тема 6. Контроль і оцінювання знань і вмінь учнів з природознавства	8	2	2			4	6					6
Тема 7. Активізація пізнавальної діяльності молодших школярів	8	2	2			4	8				2	6

Тема 8. Інтегрований підхід до навчання природознавства	10	2	2		2	4	6				2	4
Тема 9. Екологічне виховання у процесі вивчення природознавства	6	2	2			2	6					6
Тема 10. Методи і прийоми вивчення предмету «Я у світі» у початковій школі	4					4	4					4
Тема 11. Форми організації вивчення курсу «Я у світі» в початковій школі. Нестандартні уроки.	4					4	4					4
Тема 12. Методика формування уявлень про суспільне довкілля дітей молодшого шкільного віку	4					4	4					4
Тема 13. Перевірка та оцінювання навчальних досягнень учнів з предмету «Я у світі».	6	2	2			2	4					4
Тема 14-15 Характеристика змістових ліній предмету «Я у світі» на засадах формування у молодших школярів предметних і ключових компетентностей.	8	2	2		2	2	4					4
Разом за змістовим модулем 2	58	12	12		4	30	46				4	42
<i>Усього годин</i>	90	22	22	-	6	40	90	6	4	-	8	72

6. Теми семінарських\практичних занять

Назва теми	Кількість годин	
	Денна	Заочна
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання, методи дослідження методики викладання «Природознавства».	2	
Тема 2. Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство»	2	
Тема 3. Матеріальна база навчання природознавству. Засоби навчання природознавству. Наочні посібники.	2	
Тема 4. Методика формування і розвитку природничих понять.	2	

Тема 5. Методи навчання природознавству. Словесні методи навчання природознавства.	2	2
Тема 6. Наочно-практичні методи навчання природознавству.	2	
Тема 7-8. Форми організації навчального процесу з природознавства у початковій школі. Урок природознавства. Позаурочні та позакласні форми організації навчального процесу з природознавства.	2	2
Тема 9. Контроль і оцінювання знань і вмінь учнів з природознавства.	2	
Тема 10. Методи і прийоми вивчення предмету «Я у світі» у початковій школі.		
Тема 11. Форми організації вивчення курсу «Я у світі» в початковій школі. Нестандартні уроки.		
Тема 12. Методика формування уявлень про суспільне довкілля дітей молодшого шкільного віку.	2	
Тема 13. Інтерактивні технології на уроках природознавства	2	
Тема 14-15 Характеристика змістових ліній предмету «Я у світі» на засадах формування у молодших школярів предметних і ключових компетентностей.	2	
Усього годин:	22	4

7. Теми на самостійне опрацювання

Назва теми	Кількість годин	
	Денна	Заочна
Предмет і завдання, методи дослідження методики викладання «Природознавства». Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство»	2	4
Матеріальна база навчання природознавству. Засоби навчання природознавству. Наочні посібники.	2	6
Методика формування і розвитку природничих понять	2	6
Методи навчання природознавству	2	8
Форми організації навчального процесу з Природознавства	2	6
Контроль і оцінювання знань і вмінь учнів з природознавства	4	6
Активізація пізнавальної діяльності молодших школярів	4	6
Інтегрований підхід до навчання природознавства	4	4
Екологічне виховання у процесі вивчення природознавства	2	6
Методи і прийоми вивчення предмету «Я у світі» у початковій школі	4	4
Форми організації вивчення курсу світознавства («Я у світі») в початковій школі. Нестандартні уроки.	4	4
Методика формування уявлень про суспільне довкілля дітей молодшого шкільного віку	4	4
Перевірка та оцінювання навчальних досягнень учнів з предмету «Я у світі».	2	4
Характеристика змістових ліній предмету «Я у світі» на засадах формування у молодших школярів предметних і ключових компетентностей	2	4
Всього	40	72

8. Індивідуальні завдання

1. Використання дидактичних ігор на уроках природознавства
2. Використання дидактичних тем та ігор на уроках та в позакласний час
3. Використання інтерактивних методів навчання під час вивчення природознавства в 3-4 класах
4. Використання на уроках природознавства інтерактивних методів навчання
5. Використання презентацій як засобу активізації діяльності школярів на уроках природознавства
6. Використання усної народної творчості на уроках природознавства
7. Використання фольклору як засобу підвищення ефективності уроків природознавства
8. Дидактичні ігри як засіб формування та закріплення знань про природу дітей старшого дошкільного віку
9. Дидактичні умови забезпечення емоційності навчання молодших школярів під час вивчення природознавства
10. Домашнє завдання в процесі вивчення природознавства (курсова робота)
11. Досліди на уроках природознавства
12. Екологічне виховання в курсі природознавства в початковій школі
13. Екологічне виховання молодших школярів
14. Засоби активізації пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках природознавства
15. Засоби наочності в процесі вивчення природознавства
16. Застосування методів проблемного навчання в процесі навчання природознавства
17. Зміст і засоби екологічного виховання молодших школярів у процесі навчання природознавства
18. Зміст і методи навчання природознавства у початковій школі
19. Зміст національно-патріотичного виховання учнів у процесі навчання природознавства
20. Індивідуалізація навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках природознавства
21. Методи та прийоми ознайомлення з природою у початкових класах
22. Методика вивчення найпоширеніших корисних копалин своєї місцевості на уроках природознавства
23. Методика використання ігрових прийомів на уроках природознавства з різними дидактичними цілями
24. Методика впровадження комп'ютерно-інформаційних технологій на уроках природознавства

25. Методика організації позаурочної роботи з природознавства
26. Методика організації фенологічних спостережень учнів при вивченні природознавства
27. Міжпредметні зв'язки в процесі вивчення природознавства
28. Міжпредметні зв'язки на уроках природознавства в початковій школі
29. Оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках природознавства у початковій школі
30. Позакласна і позаурочна робота з природознавства в 1-4 класах початкової школи
31. Позакласна робота з природознавства
32. Практичні роботи в процесі засвоєння молодшими школярами знань з природознавства
33. Реалізація краєзнавчого принципу в процесі вивчення природознавства
34. Розвиток бережливого ставлення до природи
35. Розвиток пізнавальної самостійності учнів початкових класів на уроках природознавства
36. Розвиток у молодших школярів бережливого ставлення до природи
37. Розвиток у молодших школярів ціннісного ставлення до природи на уроках природознавства
38. Технологія організації групової навчальної діяльності молодших школярів на уроках природознавства
39. Формування в молодших школярів навичок здорового способу життя в процесі вивчення природознавства
40. Формування в молодших школярів поняття НЕЖИВА ПРИРОДА в процесі навчання природознавства

Вимоги до оцінювання ІНДЗ:

ІНДЗ повинно мати чітку логічну побудову з відповідними складовими елементами. Традиційно ІНДЗ складається зі вступу, основної частини та висновків.

У вступі дають оцінку сучасного стану досліджуваної проблеми. Основна частина роботи поділяється на кілька розділів. Перший з них, зазвичай, присвячується теоретико-методологічним питанням досліджуваної теми; інші – питанням аналізу досліджуваної проблеми, обґрунтуванню висновків та пропозицій щодо її вирішення.

У висновках стисло підсумовують результати дослідження. Тут містяться висновки і пропозиції, що показують, якою мірою досягнута мета та вирішені завдання, поставлені у вступі.

Обсяг ІНДЗ – 10-15 сторінок формату А4 рукописного тексту або 15-20 сторінок комп'ютерного набору.

Приблизний обсяг структурних складових тексту ІНДЗ (кількість сторінок): вступ – 1-2; основна частина – 10-15; висновки – 1-2.

10. Методи навчання

Лекції з використанням сучасних інноваційних технологій, інтерактивні методи у процесі обговорення питань практичних та лабораторних занять (пресс - метод, мікрофон, мозкова атака, дискусія, ділова гра коментування висловлювань, психологічний тренінг і т.д.).

У процесі викладання навчальної дисципліни застосовуються інноваційні педагогічні (проектна, інтерактивна, індивідуалізації та диференціації, проблемна тощо) та інформаційно-комунікаційні (мультимедійні, комп'ютерні, інтернет-технології та дистанційні курси) технології.

11. Методи контролю

Поточне оцінювання відповідей та виконання завдань на практичних заняттях, модульний контроль, оцінювання ІНДЗ, підсумковий контроль

12. Критерії оцінювання результатів навчання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка За національною шкалою
90-100	A	відмінно	Студент виявляє особливі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати здобуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно
82-89	B	добре	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре
75-81	C	добре	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок		
69-74	D	задовільно	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно
60-68	E	задовільно	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні		
35-59	F	незадовільно з можливістю повторного складання	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно
1-34	FX	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів		

**13. Розподіл балів оцінювання успішності студентів
з навчальної дисципліни «Методика навчання природознавства»**

Поточне тестування та самостійна робота															ІНДЗ	ПК	Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2									20	10	100
T1	T2	T3	T4	T5	МК	T6	T7-8	T9	T10	T11	T12	T13	T14-15	МК			
4	4	4	4	4	5	4	8	4	4	4	4	4	4	8			

Розподіл балів, які отримують студенти заочної форми навчання

Поточне тестування та самостійна робота				ІНДЗ	Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		20	10	100
T5	МК	T7-8	МК			
15	20	15	20			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Рекомендована література

Основна

1. Бібік Н. М. Я у світі. 3 клас : підруч. для загальноосвітніх навч. закл. Х .: Вид.група «Основа», 2013. 160 с.
2. Бібік Н. М. «Я у світі» : зміст і методичні підходи реалізації. Методичний коментар до навчальних програм для 1–4 класів : Дайджест / [укл. О. В. Онопрієнко]. Донецьк, 2012. С. 84–90.
3. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. [для студ. магістратури вищ. пед. навч. закладів спеціальності 8.01010201 “Початкова освіта”] / Алла Крамаренко. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. 242 с.
4. Крамаренко А. М. Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта»]. Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. 394 с.
5. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів спец. 7.01010201 „Початкова освіта”]. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. 354 с.
6. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2014. 223 с.
7. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ». К. : Видавничій Дім «Слово», 2010. 248 с.
8. Стребна О. В. Методологічні аспекти викладання навчального предмета «Я у світі». *Педагогічний альманах*. 2012. Випуск 16. С. 65-69.

Додаткова:

1. Богуш А. Методика ознайомлення дітей із довкіллям у А. М. Богуш, Н. В. Гаврик. К.: Слово, 2008. 408 с.
2. Валютіна К. Життя людини найвища цінність. *Поч. шк.* 2004. № 8. С. 10 – 11.
3. Варакута О.М. Система пізнавальних завдань для формування природничих понять. *Початкова школа*. 2002. № 1. С. 32 - 35.
4. Ніколайчук Т. Життя людини - найвища цінність. *Поч. шк.* 2004. № 8. С. 8 -10.
5. Побірченко Н., Кобернік Г. Інтерактивне навчання в системі нових освітніх технологій. *Поч. шк.*: № 10. С. 8-10.
6. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів та методистів початкового навчання. 2-ге вид., доповн., переробл. К. : Богданова А.М., 2009. 226 с.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://cipets.Kiev.ua>
2. <http://mon.gov.ua>